

Dato 13. februar 2014
Side 1 af 14

NaturErhvervstyrelsen
Sendt pr. e-mail til: mail@naturerhverv.dk

Mærket: "j. nr. 13-810-000064".

Landbrug & Fødevarer

Axelborg, Axeltorv 3
DK 1609 København V

T +45 3339 4000
F +45 3339 4141
E info@lf.dk
W www.lf.dk

CVR DK 25 52 95 29

Landbrug & Fødevarers høringssvar til udkast til Landdistriktsprogram 2014-2020

Landbrug & Fødevarer kvitterer hermed for muligheden for at kommentere på udkastet til Det Danske Landdistriktsprogram 2014-2020. Landdistriktsprogrammet har stor bevågenhed blandt vores medlemmer, da foranstaltningerne i programmet bidrager til at sikre fortsat udvikling og vækst i erhvervet samtidig med, at der tages hensyn til natur og miljø. Et stærkt landbrugs- og fødevarerhverv i fortsat udvikling er samtidig af afgørende betydning for vækst i landdistrikterne.

Da der i den næste programperiode vil være færre midler til rådighed end i perioden 2007-2013, er der behov for en skarp prioritering af midlerne. Landbrug & Fødevarer er på den baggrund enig med NaturErhvervstyrelsen i, at der skal ske en målretning og fokusering af indsatsen.

Vi har erfaret, at der ved revision af programmet har været et markant fokus på de administrative omkostninger ved de forskellige ordninger. Denne tilgang er overordnet set fornuftig, men det skal dog samtidig sættes i relation til den generelle tendens på blandt andet natur- og miljøområdet, der går mod mere målrettede indsatser. Her skal understreges, at en høj effekt af en indsats i nogle tilfælde kræver højere administrative omkostninger eksempelvis i form af individuelle tiltag og betingelser, ligesom der kan være brug for facilitering, koordinering og faglig sparring for at projekter skal blive en succes.

Vi anerkender, at man i Danmark har valgt, at landdistriktsmidlerne skal være en væsentlig finansieringskilde til at opfylde nationale og internationale forpligtigelser på natur- og miljøområdet. Vi påpeger dog, at vækst og styrket konkurrenceevne ligeledes er vigtige mål for programmet, og at dette skal afspejles i de valgte foranstaltninger og i designet af de enkelte støtteordninger.

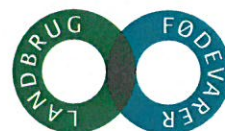
Fase 2

Det fremgår af programudkastet, at der foretages en programændring gældende fra 2016. Nærværende høringssvar har primært fokus på fase 1, men rummer også kommentarer, der er relevante i forbindelse med ændringen af programmet (fase 2). Landbrug & Fødevarer ser frem til en mere dybtgående dialog omkring indsatserne i fase 2 og om mulige instrumenter herunder engangsbetalinger.

For så vidt angår den danske Natura 2000-indsats blev det med Grøn Vækst-aftalen besluttet, at indsatsen langt overvejende skal gennemføres gennem frivillige ordninger finansieret gennem landdistriktsprogrammet. De ordninger målrettet Natura 2000, der skitseres i dette program (Rydning af tilgroede arealer og forberedelse til afgræsning i Natura 2000 området / Naturlige vandstandsforhold i Natura 2000-områder) er rettet mod opfyldelse af de sigtelinjer, der er lagt for 1. generation af Natura 2000-planerne.

Landbrug & Fødevarer er erhvervsorganisation for landbruget, fødevarer- og agroindustrien. Med en eksport på over 148 milliarder kroner årligt og med 183.000 beskæftigede repræsenterer vi et af Danmarks vigtigste eksporterhverv.

Ved at nytænke og synliggøre erhvervets bidrag til samfundet sikrer vi vores medlemmer en stærk placering i Danmark og globalt.

Fra 2016 træder 2. generation af Natura 2000-planer i kraft, og da den politiske beslutning af gennemførelse gennem landdistriktsprogrammet stadig er gældende, vil det forudsætte, at der er mulighed for at lave ordninger, der kan danne grundlag for de virkemidler, der vil skulle til for at gennemføre planerne.

På nuværende tidspunkt vides det ikke, hvilke sigtelinjer / pejlemærker, der vil blive opstillet for den nye planperiode. Det vil derfor være helt afgørende at NaturErhvervstyrelsen og Naturstyrelsen er i tæt i dialog om at sikre, at det nye landdistriktsprogram bliver så bredt, at det vil være muligt at etablere de ordninger, der måttet blive behov for til at gennemføre 2. generation af Natura 2000-planer.

Sikring af reel mulighed for målretning af indsatser

Udvikling af landbrugs- og fødevarerhvervet både kan og skal gå hånd i hånd med hensyntagen til natur, miljø og klima, og det er landdistriktsprogrammet som helhed et godt eksempel på. Dog er det vigtigt, at forskellige hensyn og formål ikke nødvendigvis skal tilgodeses i den samme ordning, da det gør en målretning mod specifikke problemstillinger svær. Eksempelvis skal det være muligt at lave en specifik indsats målrettet dyrevelfærd, uden at overordnet formål om reducere af miljøbelastning bliver en overlægger for indsatsen. Et andet eksempel kan være behovet for at styrke råvaregrundlaget med henblik på at sikre arbejdspladser i forarbejdningssektoren. Her kan det ligeledes være svært at fokusere indsatsen, hvis et andet hensyn afgør hvilken indsats, der er mulig.

Landbrug & Fødevarer er helt enige i, at landdistriktsprogrammet skal bidrage til grøn omstilling af erhvervet. Vi mener dog, at det er en uheldig formulering, at enhver indsats for at skabe jobs i sektoren også skal bidrage til at opfylde miljømålsætninger (side 57, 2. linje). Formuleringen står under behovsanalysen, fokusområde 2A, som også er det fokusområde, under hvilket der gives tilskud dyrevelfærdsinvesteringer, der dog ikke er nævnt herunder. Det mener vi, at det bør.

LAG

Landbrug & Fødevarer er af og til stødt på holdningen om, at LAG-ordninger ikke er for landmænd. Vi vil derfor opfordre til, at kommunikationen omkring LAG-ordninger ikke fører til misforståelse omkring, at landmænd ikke kan deltage. Landbruget spiller en væsentlig rolle for at sikre udvikling i landdistrikterne såvel via produktion af primærprodukter, der udgør grundlaget for arbejdspladser på slagterier, mejerier m.v. Samtidig bor landmændene i landdistrikterne og har en klar interesse i at indgå i aktiviteter med andre aktører, og landbruget har ressourcer, der kan gavne den generelle udvikling i landdistrikterne.

Programudkastet mangler en beskrivelse af, hvordan landdistriktsområderne vil blive udpeget. I den sammenhæng understreger Landbrug & Fødevarer, at den udpeging, der var i det programmet 2007-2013, afskar visse områder fra at deltage i LAG-projekter, selvom de i høj grad er landdistriktsområder og gerne vil deltage i projekter. Det er eksempelvis tilfældet i Nordjylland (Ålborg) og Nordsjælland. Netop landdistrikter, der har forbindelse til byområder har potentiale til at lave gode aktiviteter blandt andet med fokus på by-land interaktioner.

Kommentarer til teksten

Side 57, øverst

"I lyset af de store miljø- og klimaudfordringer i landbrugs- og fødevarersektoren og behovet for grøn omstilling, bør enhver indsats for at skabe jobs i sektoren også bidrage til at opfylde miljø- og klimamålsætninger"

Landbrug & Fødevarer mener, at formuleringen bør blødes på. Programmet som helhed skal bidrage med grøn omstilling herunder en reducere af miljøbelastningen, men det skal være muligt at målrette specifikke indsatser uden at reducere af miljøbelastning bliver det overliggende formål i de enkelte foranstaltninger. Derimod skal de enkelte foranstaltninger supplere hinanden, så de samlet set bidrager til det overordnede mål. Eksempelvis peger såvel Vækstteam Fødevarer og Natur- og landbrugskommissionen på nødvendigheden af at styrke råvaregrundlaget for at sikre arbejdspladser i forarbejdningssektoren.

Side 62, Fokusområde 5A: Effektivitetsforbedringer i vandforbruget i landbruget

Det fremgår af teksten, at: ".hvis der vandes mere end marken har behov for, kan der ydermere ske en udvaskning af næringsstoffer". Det skal hertil bemærkes, at det er meget usandsynligt, at der vandes mere end behovet, da vandingsstilladelse er begrænset og det er en omkostning at vande. Det er i langt højere grad tilfældet, at vandingen optimerer kvælstofudnyttelsen, da planterne har bedre vækstvilkår, og dermed vil der være mindre tab af kvælstof.

Kommentarer til de enkelte foranstaltninger

Indledningsvist vil vi kommentere på ordninger, som enten helt eller delvist ikke er videreført i programmet, hvilket, vi mener, er uheldigt.

Natur- og miljøprojekter

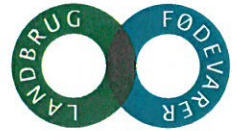
Det fremgår ikke klart af programudkastet, hvilke typer af projekter, der kan støttes under ordningen, eks. på side 128 hvor formuleringen: "Natur- og miljøprojekter, herunder landskabs- og biotopforbedrende beplantninger" anvendes. Landbrug & Fødevarer mener, at natur- og miljøprojekter også fremadrettet bør kunne bruges til andre typer af projekter. Natur- og miljøprojekter har en nøglerolle i bevarelsen af den værdifulde natur, også uden for N2000. Tre fjerdedele af §3-eng og §3-overdrev ligger uden for N2000, og her vil rydning og indhegning være forudsætning for alle, der vil gøre en indsats på de arealer, der mest trænger til det. Derfor er det vigtigt at holde muligheden for denne førstegangspleje åben i det kommende LDP.

Energiafgrøder

Tilskud til etablering og drift af energiafgrøder ikke er medtaget i programmet. Vi mener, at det uheldigt, da den succesfulde udvikling, der med den hidtidige ordning er sat i gang inden for energiafgrøder, hermed risikerer at gå i stå. Samtidig udgør erfaringer fra produktion af energiafgrøder et godt fagligt grundlag for en mere bred anvendelse af biomasse, som beskrevet i de to hvilende ordninger vedr. biomasse/bioøkonomi. Samtidig skal det understreges, at dyrkning af flerårige energiafgrøder udover at være en del af overgangen til et biobaseret samfund bidrager til at løse en række udfordringer på natur- og miljøområdet. Disse positive effekter af anvendelse af flerårige energiafgrøder er beskrevet flere steder i programmet, herunder i forbindelse med øget kulstofbinding (side 68-69), miljøbelastning (side 48) og udvikling af bioøkonomien (side 64, 82, 124, 201). På den baggrund synes det underligt og uhensigtsmæssigt, at der ikke er medtaget en foranstaltning for dyrkning af energiafgrøder. Vi foreslår derfor, at der etableres en tilskudsordning til arealer med nye flerårige afgrøder til biomasseproduktion, som samtidig bl.a. kan levere på miljø, klima og bioøkonomiområdet.

Pleje af naturperler

Vi har noteret os, at ordningen med naturperler ikke videreføres. Det er beklageligt. Denne ordning gav netop mulighed for at prioritere plejen gennem et højere tilskud på en række særligt værdifulde arealer. Landbrug & Fødevarer finder det relevant at ordningen fortsætter. Den kan evt. videreføres vha. HNV kortet, hvor arealer med særligt høje HNV-score eller vanskelige adgangsforhold kan

opnå højere tilskud. Dette vil gøre det endnu mere attraktivt at pleje den mest værdifulde natur, og medvirke til, at en yderligere målretning af plejen til de mest værdifulde arealer.

Biogasanlæg

Det bør overvejes at fortsætte muligheden for at yde anlægstilskud til biogasanlæg (gårdanlæg go fællesanlæg). Med energiforliget fra 2012 og med EU's godkendelse af driftstilskuddet kombineret med anlægstilskud (12. februar 2014) er der skabt grundlag for driftsøkonomien i biogasanlæg, og et anlægstilskud vil sætte skub i udviklingen biogasanlæg. Etablering af biogasanlæg vil støtte op om flere af de andre indsatser i programmet, idet biogasanlæg bidrager til en bæredygtig husdyrproduktion, klima og miljø. Biogasanlæg spiller samtidig en rolle for omlægning til økologisk produktion, da det vil bidrage til at løse næringsstofproblematikker i den økologiske produktion.

Art. 15 Erhvervsudvikling (informations- og udviklingsprojekter) (side 113)

S. 114, Typer af operationer

Vi foreslår følgende tilføjelser:

- Formålet med indsatsen er at fremme; demonstration og formidling af viden om, hvordan nye og **forbedrede** processer, praksisser og teknologier implementeres og anvendes.
- Vidensudveksling og incitamenter til ibrugtagen af nye effektive processer og teknologer til **optimering af produktionen, herunder til løsning af udfordringer inden for miljøbelastning, dyrevelfærd og ressourceoptimering, samt** igangsætning af nye produktioner og **optimering af eksisterende.**

Ordningen skal kunne rumme andre udfordringer end miljøproblemer, og samtidig er det afgørende at ordningen ikke kun støtter udbredelse af nye teknologier, idet information om og demonstration af optimal udnyttelse af eksisterende teknologier er mindst lige så vigtig.

S. 114, Hvad er en demonstrationsaktivitet

Første punkt bør tilføjes "eller metode" punktet formuleres:

- En teknologi **eller metode**

Forskellige metoder i management og driftsoptimering er mindst lige så vigtig for konkurrenceevnen som teknologierne i sig selv.

S. 115, Tilskudsberettigede omkostninger

Listen over tilskudsberettigede udgifter bør tilføjes mulighed for at yde tilskud til overhead. Samtidig bør det præciseres, at der kan ydes tilskud til landmænd, herunder for tabt arbejdsfortjeneste, når disse yder konsulentbistand eller på anden vis løser opgaver i projektet, hvor de pågældende landmænd ikke har en tilsvarende nytteværdi af deres egen indsats.

Erhvervsudviklingsordningen rettet mod informations- og udviklingsprojekter er af helt central betydning for at sikre, at ny viden omsættes til handlinger og praksis ude på landbrugsbedrifterne. For at opnå den bedste effekt af ordningen skal der være mulighed for at yde tilskud til overhead, så en forholdsmæssig andel af de almindelige og nødvendige personaleudgifter kan dækkes. Det bør som minimum være muligt at bruge samme flat rate overhead, som hidtil har været muligt under strukturfondene.

Med ordningens fokus på formidling, demonstration og udvikling er det mest omkostningseffektivt, at specialister og faglige konsulenter, som er ansat i de ansøgende vidensinstitutioner udfører hovedparten af opgaverne, da de besidder de nødvendige kompetencer for at løse opgaverne

effektivt og fagligt optimalt. Alternativt kan det være nødvendigt at hyre eksterne konsulenter, som ikke har samme faglige indsigt.

Det bør være muligt at yde tilskud til landmænd, der yder konsulentbistand, det det er afgørende for et projekts nytteværdi, at der kan trækkes på landmænd med de bedste kompetencer og med særlig høj indsigt. Derfor er der brug for at kunne honorere landmændenes indsats og konsulenttydelser i visser udviklings- og demonstrationsprojekter.

Omstilling af offentlige køkkener (side 117)

Landbrug & Fødevarer finder det helt centralt, at ordningen kan finansiere andre indsatser end omstilling til økologi i de offentlige køkkener, således at andre økologiske informations- og uddannelsesaktiviteter målrettet personer inden for jordbrugs- og fødevarerektoren kan støttes. Vi foreslår derfor at overskriften omformuleres til: "**Omstilling til økologi i de offentlige køkkener samt øvrig Information og uddannelse**". Med henvisning til ordlyden i aftalen om Landdistriktsprogrammet lægges der ikke fra politisk side op til, at hele puljen under denne indsats skal gå til omstilling til økologi i de offentlige køkkener. Der står, at der **bl.a.** skal være en sådan indsats.

Med den helt aktuelle situation i erhvervet, hvor mange landmænd oplever et øget pres på økonomien i den økologiske produktion i forhold til de alternative muligheder, forekommer det meget uhensigtsmæssigt at lukke ned for økologifremmeordningens indsats, der handler om at styrke de økologiske landmænds konkurrenceevne via øget viden og faglighed. Netop nu er det helt centralt at understøtte kompetenceudviklingen ikke mindst i det økologiske primærerhverv. Som eksempel på en konkret indsats, der bør kunne løftes under ordningen, kan nævnes fastholdelsestjek. I et fastholdelsestjek får eksisterende økologer øget kendskab til, hvordan de kan optimere den økologiske drift frem for tilbagelægning til konventionel drift. Også vigtige initiativer som fx. økologiske afgrænsningsskoler, staldskoler og kompetenceløft af landbrugsskolelærere er aktiviteter, der er med til at sikre, at viden og kompetencer udvikles hele tiden.

Desuden bør det være muligt at iværksætte aktiviteter i et bredt perspektiv i forhold til hele foodservice- og cateringsektoren, end kun via samarbejdsaftaler med specifikke kommunale aktører. De landsdækkende aktiviteter drejer sig fx om at bringe mere økologi ind på erhvervsskolernes fødevareruddannelser, videnløfte grossistansatte, mv.

I tråd med den politiske aftale samt de aktuelle udfordringer i erhvervet er det Landbrug & Fødevarers klare anbefaling, at der maksimalt øremærkes halvdelen af midlerne under økologifremmeordningen til omstilling til økologi i de offentlige køkkener. Resten kan søges på normal vis til både køkkenprojekter og øvrige økologiske informations og uddannelsesaktiviteter målrettet personer indenfor jordbrugs- og fødevarerektoren som beskrevet ovenfor.

Typer af operationer

Kompetenceudvikling af personer indenfor jordbrugs- og fødevarerektoren: Her bør tilføjes: undervisere og uddannelsessøgende på landbrugs- og fødevareruddannelser samt medarbejdere i fødevarerdetail.

Tilskudsmodtager

Det er en meget stor og uhensigtsmæssig begrænsning, at selve kompetenceudviklingen kun kan gennemføres af tilskudsmodtager. Hvis der ikke kan gøres brug af eksterne videnspersoner/eksperter i et informations- og uddannelsesprojekt, vil det i langt de fleste tilfælde betyde en kritisk forringelse af det faglige niveau. Det er en alvorlig faglig begrænsning, at

tilskudsmodtager skal levere alt undervisning, da man sjældent besidder alle de specifikke faglige kompetencer.

I relation til omstillingsprojekter i de offentlige køkkener, er det særlig kritisk, da der er brug for at involvere en meget bred vifte af kompetencer – både dygtige omlægningsspecialister med køkkenerfaring, markedskonsulenter, produktionsrådgivere mv. Under den nuværende ordning er det også tilsagnshaver, der skal være modtager af støtten. Men det betyder jo ikke, at man ikke kan købe underleverandører ind i projektet. Det bør derfor overvejes, om det er en korrekt fortolkning af forordningens art. 14 stk 2. at tilskudsmodtager ikke kan uddelegere undervisning eller dele heraf.

Tilskudsbetingelser:

Det bør som under den nuværende ordning være muligt at tilvejebringe de rette kompetencer og tilstrækkelig kapacitet ved at kombinere egne kompetencer og ekstern bistand fra specifikke fagpersoner. Den nuværende formulering er en afgørende barriere for at gennemføre omstillingsprojekter i de offentlige køkkener.

Art. 18 Miljøteknologi (side 119)

For at afspejle tilskudsmulighederne i ordningen bør overskriften ændres til **Dyrevelfærd, miljø- og climateknologer**.

Tilskud til investeringer på primærbedrifter er central med henblik på at sikre råvaregrundlaget gennem en konkurrencedygtig produktion, der tager hensyn til natur, miljø, klima og dyrevelfærd.

Ligeledes er ordningen af stor betydning for at fastholde en konkurrencedygtig gartneriproduktion i Danmark. For gartnerisektoren er der særligt et ønske om fornyelse af væksthusearealet, samt en indsats for forbedret arbejdsmiljø, som dels vil afhjælpe fysisk belastende arbejdssituationer og samtidig bidrage til at øge effektiviteten i sektoren.

Det er positivt, at der i beskrivelsen af miljøteknologiordningen fremhævet såvel investeringer til reduktion af miljø- og klimabelastningen og dyrevelfærd. Her bør tilføjes lugtgener, da lugt kan bevirke stor gene for naboer, og teknologier til reduktion af lugtgener er derfor i nogle områder afgørende for mulighederne for udvidelse af produktionen. Ligeledes bør der være mulighed for at yde tilskud til at reducere støvemission, da der i udkast til NEC direktivet forventes reduktionsmål for støv.

Hidtidige erfaringer fra ordningen har vist, at det er vigtigt, at de rammer, der defineres i landdistriktsprogrammet, ikke er for snævre i forhold til, hvad der kan gives tilskud til. En fokuseret indsats, eks. rettet mod dyrevelfærd, kræver et indsatsområde, der udformes, så det bedst muligt bidrager til, at det er rentabelt for producenten at foretage investeringen, og her er det vigtigt, at de tilskudsberettigede udgifter reelt omfatter de investeringer producenten må foretage.

Det skal være muligt at målrette indsatser mod forskellige områder, som eksempelvis miljø, klima og dyrevelfærd og udvælgelseskriterierne skal afspejle formålet med indsatsen. Samtidig bør det være muligt at vurdere større projekter samlet set, så de ikke "udkonkurreres" på omkostningseffektivitet af små enkeltinvesteringer. Hvis miljøteknologiordningen for alvor skal være med til at løfte særlige indsatser, herunder ikke mindst en sikring af råvaregrundlaget, skal det være muligt at afsætte midler målrettet specifikke indsatser, herunder til specifikke sektorer.

Det er positivt, at der ikke er indsat et krav om mindst 830 arbejdstimer pr. år for at man kan være tilskudsberettiget.

S. 119, 2. afsnit, 2. sætning

Vi foreslår at sætningen ændres til: "Der skal produceres ressourceeffektivt og **med mindst mulig** miljø- og klimabelastning"

S. 120, 1. afsnit, 1. sætning

For at præcisere, at der er tale om tre selvstændige formål bør teksten omformuleres til: "Der ydes tilskud til fysiske aktiviteter i den primære jordbrugsproduktion til reduceret miljøbelastning, reduceret klimabelastning og forbedret dyrevelfærd".

S. 120 C. Anvendelsesområde og type / grad af støtte, side 120 typer af operationer

2. punkt bør tilføjes *lugt- og evt. støvemission*. Tekst bliver følgende:

- *Investeringer i teknologier til reduktion af ammoniak-, **lugt- og evt. støvemission**, herunder bl.a. gyllehåndterings teknologier*

Begrundelse: Det er relevant at præcisere at lugt reduktion også er omfattet, fordi lugt kan bevirke stor gene for naboer. Tilsvarende bør støv nævnes, idet der i udkast til reduktionsmål i henhold til NEC direktivet forventes reduktionsmål for støv (PM_{2,5}).

3. punkt bør tilføjes *gødningssystemer, som sikrer hyppig udslusning af husdyrgødning*. Tekst bliver følgende:

- *Investeringer i teknologier til reduktion af klimagasser, herunder bl.a. **gødningssystemer som sikre hyppig udslusning af husdyrgødning**, energioptimerende systemer i stalde og gartnerier samt til investeringer til fremme af biomasse produktion, høst, indsamling, lagring, forarbejdning og transport*

Begrundelse: Hyppig (daglig) udslusning af husdyrgødning reducerer stort set staldens metanemission til 0, hvorfor sådanne gødningssystemer også bør være støtteberettiget, af hensyn til reduktion af klimagas-emissionen.

4. punkt bør formuleres som følgende:

- *Investering i teknologi til øget dyrevelfærd, herunder overvågning, indretning og installationer.*

Side 120 afsnittet midt på siden

Stalde bør nævnes sammen med staldinventar, så formuleringen bliver som følgende:

*For investeringer i **stalde og staldinventar** er det primære fokusområde 2A, herunder forventes ca. 25 pct. af investeringerne under 2A at ville bidrage væsentligt til en supplerende målsætning om forbedret dyrevelfærd.*

Begrundelse: Investering og indretning i henhold til forbedret dyrevelfærd omhandler ikke kun inventar, men ofte også øget staldareal. Derudover vil landmænd i en række situationer også løbe en relativ høj produktionsøkonomisk risiko, som skal kunne inddrages i vurderingen.

S. 120 Tilskudsberettigede omkostninger

I den øvrige tekst nævnes klima og miljø selvstændigt og det bør det også gøres her. Teksten foreslås ændret til: "...**forbedrer landbrugsbedriftenes økonomiske og klima- og miljømæssige resultater, forbedrer dyrevelfærden...**"

s. 121, tilskudsbetingelser

Det fremgår af teksten at der ikke gives tilskud til genanskaffelser. Det bør være muligt at give tilskud til genanskaffelser i de tilfælde, hvor det medfører en anskaffelsen har en positiv miljøeffekt.

Side 121 øverst under "Tilskud kan ydes til"

Der tilføjes et nyt punkt 3, således at nuværende punkt 3 bliver nyt punkt 4:

Tilskud kan ydes til:

1. *opførelse eller forbedring af fast ejendom*
2. *køb af nye maskiner og nyt udstyr, herunder computersoftware, op til aktivets markedsværdi*
3. **miljøbetingsressourceforbrug i form af 10 årigt syreforbrug, 10 årige aftale om udskiftning af filtre til luftrensere mv. (nyt punkt).**
4. *generalomkostninger i forbindelse med de i litra a) og b) nævnte udgifter, f.eks. honorarer til arkitekter, ingeniører og konsulenter, gennemførelsesundersøgelser og licenser mv.*

Begrundelse for nyt punkt 3: Visse miljøteknologier har et stort miljøbetingsressourceforbrug. Det er typisk også teknologier med stor reduktionseffekt af f.eks. ammoniak. Ifølge Landdistriktsprogram for perioden 2007-2013 kunne der alene opnås tilskud til miljøteknologier svarende til 40 pct. af teknologiens investeringsomkostning. På det grundlag udgjorde tilskuddet i et slagtesvinehold typisk 1-3 kr. pr. gris over en 10 årig periode. Men omkostning til investering og drift af miljøteknologier svarende til det danske BAT niveau med f.eks. forsuring eller luftrensning udgør typisk 8 kr. pr. grise. På det grundlag har tilskudsordningen ikke i tilstrækkelig grad medvirket til at fastholde produktionsomfanget af f.eks. svinekød og dermed fødevarevirksomhedernes råvaregrundlag.

Side 121 Principper med hensyn til fastholdelse af udvælgelseskriterier

Udvælgelseskriterierne skal fastsættes på baggrund af formålet med investeringen. Er en indsats rettet mod dyrevelfærd, skal kriterierne sikre, at de projekter, der giver mest dyrevelfærd for pengene udvælges og det samme gælder for henholdsvis miljøindsatser og klimaindsatser.

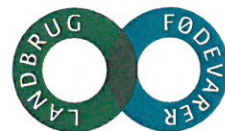
Art. 18: Økologisk investeringsstøtte (side 122)

Landbrug & Fødevarer vurderer, at ordningen har stor betydning for udviklingen af de økologiske primærbedrifter, da den understøtter konkret innovation og implementering af nye teknologier i erhvervet.

Det er dog vigtigt, at ordningen ikke målrettes for snævre indsatser eller kun målrettes omlægning, da det kan afskære relevante investeringer på eksisterende økologiske bedrifter med et stort udviklingspotentiale. I stedet bør der tilføjes et generelt krav om, at investeringerne udover at bidrage til forbedret produktivitet og opretholdelse af produktion skal bidrage til at fremme et eller flere af flg. formål:

- Positiv effekt på biodiversitet, naturlandskab, miljø, klima, ressourceeffektivitet eller dyrevelfærd.
- Løse konkrete udfordringer i forhold til at forbedre næringsstofforsyning og/eller næringsstofudnyttelse i planteproduktionen
- Fremme videreforarbejdning af økologiske råvarer på gårdniveau

s. 122, Typer af operationer

Det forekommer umotiveret, at biodiversitet er fremhævet som det eneste indsatsområde her, da der i lige så høj grad er relevant med investeringer, der fremmer økologiens positive effekt på såvel natur generelt som miljø, klima og dyrevelfærd.

s.123, Tilskudsberettigede omkostninger

Det er en væsentlig forbedring i forhold til den nuværende ordning, at der gives til opførelse eller forbedring af fast ejendom, så investeringer i løbegårde mv. kan omfattes.

S. 123, Principper med hensyn til fastsættelse af udvælgelseskriterier

Landbrug & Fødevarer finder det ikke hensigtsmæssigt, at bedriftens størrelse eller antal dyreenheder indgår som et konkret vurderingskriterium, da det ikke i sig selv har nogen betydning for investeringens effekt. Dels siger det slet ikke noget om det kvalitative løft, investeringen kan give for udviklingen af et differentieret økologisk fødevarerudbud. Dels er det ikke sikkert, investeringen berører hele bedriftens produktionsomfang. Det kan derfor være decideret misvisende at vægte bedriftens samlede produktionsvolumen i prioriteringen. Eksempelvis kan en ansøger, med 10 ha gulerødder og 400 ha kornproduktion, der søger om tilskud til en ny type maskine til ukrudtsbekæmpelse blive prioriteret frem for en ansøger med 50 ha gulerødder, der søger til en tilsvarende maskine. Det kan ikke begrundes fornuftsmæssigt i forhold til at opnå størst mulig effekt af ordningen.

Angående eventuel teknologiliste foreslås, at man fremover anvender den samme tilgang som under miljøteknologiordningen, hvor teknologilisten er vejledende, således at det kan lade sig gøre at søge til en teknologi, der ikke er oplistet. Det vil så påhvile ansøger at redegøre for, hvordan teknologien kan matche de samme kriterier som teknologierne på listen.

Det anbefales, at der nedsættes et mindre sparingsudvalg bestående af landbrugsfaglige konsulenter, der løbende kan bistå Naturerhvervsstyrelsen i udvikling og justering af en kvalificeret pointmodel, så det sikres, at der er sammenhæng mellem den ønskede og den reelle effekt af ordningen. Såfremt der fortsat skal være en teknologiliste, bør sparingsudvalget også bidrage til at kvalificere denne forud for hver ansøgningsrunde.

S. 123 Tilskudstype og intensitet

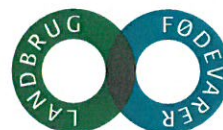
Teksten bør udbygges, så det forklares tydeligere hvad der menes med at der kan gives 60 pct. i tilskud til projekter der er relateret til arealer, der modtager tilskud under art. 29 og 30. Umiddelbart mener vi, at tilskuddet generelt bør holdes til maksimalt 40 pct., så landmanden selv skal finde den største del af finansieringen og dermed har høj fokus på omkostningsminimering og efterfølgende effekt.

Art. 18: Investering til fremme af bioøkonomien (side 124)

Ordningen lægger op til investering i udvikling af nye og mere effektive oparbejdnings- og logistikmetoder til indsamling og anvendelse af biomasse til fremtidens anvendelse under bioøkonomien. Det er positivt, at der er lavet ordning til dette, men der er flere biomasse projekter under vejs, der allerede nu kunne have stor gavn af sådanne udviklingsprojekter. Der er både et bioolie projekt på halm i Vordingborg og to bioraffinaderier i Jylland. Derfor er det ærgerligt ordningen er hvilende. Ordningen bør aktiveres så snart det er muligt.

Art. 18 Ikke-produktionsfremmende investeringer for natur og miljø (side 126)

Overskriften "ikke-produktionsfremmende investeringer for natur og miljø" rummer en række forskellige ordninger, hvor der til de enkelte ordninger er beskrevet, hvilket formål de opfylder. Det

skal bemærkes, at der for flere af ordninger er potentiale for væsentlige synergieffekter, som bør inddrages i vurderingen af hvilke projekter, der modtager tilskud.

Der skal så vidt det overhovedet er muligt være muligt at anvende en bred vifte af værktøjer ved gennemførelse af projekterne, herunder ikke mindst muligheden for engangserstatninger og jordfordeling og opkøb.

S. 127, Rationale for indsatsen

Formålet med Udtagning/ekstensivering af lavbundslande bør være bredere end klimagasser og kulstofbinding, idet der også vil være væsentlige positive effekter for vandmiljøet (reduktion af kvælstof og fosfor) og for naturen.

S. 128, Minivådområder

Det er positivt, at minivådområder indgår som instrument. Der er dog behov for større fleksibilitet mht. projekttype: Minivådområder skal ikke stå alene, men suppleres med en formulering, der åbner op for støtte og tilskud til andre projekter, der viser sig at have en tilsvarende anvendelse og effekt. Det er f.eks. kunstige ådale, kontrolleret dræning og intelligente randzoner.

Der bør være en overordnet tilgang med fokus på projekter, der understøtter flere målsætninger inden for eksempelvis klima, vandmiljø og natur. Opnår man en stor samlet gevinst ved mange synergieffekter skal projektet kunne prioriteres, til trods for, at det måske ikke er det mest optimale for den enkelte parameter.

S. 128, Natur- og miljøprojekter, herunder landskabs- og biotopforbedrende beplantninger

Natur- og miljøprojekter er en rigtig god ordning, der i Landdistriktsprogrammet 2007-2013 har rummet forskellige typer af projekter. Det er ikke præciseret i teksten, hvilke typer af projekter der kan finansieres under ordningen. Landbrug & Fødevarer opfordrer kraftigt til, at ordningen udover tilskud til beplantninger (læhegn) og lavbundsprojekter også fremover kan finansiere eksempelvis græsningsprojekter. Det kan eksempelvis være i større sammenhængende områder, hvor flere landmænd går sammen og evt. i samarbejde med kommunen varetager naturplejen af værdifulde områder.

Ligeledes er det vigtigt, at der kan ydes tilskud til artsbeskyttelsen – herunder beskyttelse af bilag IV-arterne. Det er centralt, at disse muligheder fortsætter i det nye program og at der skabes rammer, der gør det attraktivt for lodsejere at gøre end indsats for bilag IV-arterne.

Vi er helt enige i vurderingen på side 59 af, at der er behov for opsøgende og faciliterende aktiviteter i forhold til at få mest muligt ud af midlerne til naturpleje. Vi finder særligt, at dette er vigtigt i forhold til græsningsprojekter på store sammenhængende arealer, støtte til etablering af græsningslaug, græsningselskaber og rådgivning i forbindelse med projekterne.

S. 129, Rydning af tilgroede arealer og Forberedelse til græsning

Man bør overveje, at også arealer uden for Natura 2000 med en HNV-score på over 5, hvor der er en målsætning om naturpleje, bør kunne få tilskud til rydning og forberedelse til græsning.

S. 130, N og P Vådområder

Omkostningseffektiviteten bør ikke alene vurderes ud fra N & P effekt. Andre positive effekter f.eks. i forhold til naturværdi, klimaeffekt, klimatilpasning mv. skal også kunne medtages i vurderingen af projektet. Opnår man en stor samlet gevinst ved mange synergieffekter skal projektet kunne prioriteres, til trods for, at det måske ikke er det mest optimale for den enkelte

S. 130, Jordfordeling

Jordfordeling er et godt instrument, som bør indgå sammen med mulighederne for engangserstatninger og løbende tilskud alt efter, hvad der er mest hensigtsmæssigt i det enkelte projekt.

Når jordfordeling anvendes, eksempelvis i forbindelse med et vådområdeprojekt, er det ekstremt relevant, at der er mulighed for i samme ombæring, at gennemføre jordfordelinger, der ligger udover selve projektet. Når der først åbnes op for processen kan der ofte komme flere arealer i spil, og dermed kan et vådområdeprojekt sætte gang i en jordfordeling, som giver fordele for en langt bredere kreds, end blot de lodsejere, som er konkret berørt af projektet. Det er både en fordel for landbruget, naturen og miljøet.

Art. 29 Fastholdelse af vådområdeprojekter, Natura 2000 projekter og lavbundsprojekter (side 165)

Der skal så vidt det overhovedet er muligt være muligt at anvende en bred vifte af værktøjer ved gennemførelse af projekterne, herunder ikke mindst muligheden for engangserstatninger og jordfordeling og opkøb.

S. 168, Lovgivningsmæssige krav....

Det fremgår af teksten, at vandrammedirektivet er implementeret i dansk lovgivning i miljømålsloven. Dette er ikke korrekt. Vandrammedirektivet er implementeret gennem lov om vandplanlægning.

Art. 29: Pleje af græs- og naturarealer (side 169)

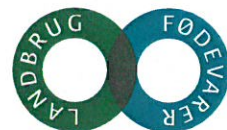
I forbindelse med afgræsning er det positivt, at NaturErhvervstyrelsen har reduceret forpligtelsen fra 1,5 storkreatur pr. ha. til 1,2 storkreatur pr. ha. Der er dog mange naturarealer, som ikke kan bære et græsningstryk på 1,2 storkreaturer. Her er det muligt at få fastsat et lavere græsningstryk ud fra en faglig vurdering. Vi skal opfordre til, at denne mulighed generelt er gældende og at det bliver ubureaukratisk og ligetil at anvende den.

Ordningen bør kunne rumme arealer, der er tilgroet, men hvor det ud fra en naturfaglig vurdering anses for mest hensigtsmæssigt, at der sker en løbende skånsom rydning ved hjælp af græssende dyr. I det nuværende LDP kan disse arealer ikke inddrages i tilsagn, hvilket er yderst uheldigt.

Vi skal også opfordre til, at der til stadighed arbejdes på at kontrollen af plejegræsordningen bliver så hensigtsmæssig som muligt, og understøtter formålet om naturpleje. Der skal således arbejdes på at finde kontrolparametre, som afspejler formålet med plejen ud fra enkle krav, som landmænd reelt har indflydelse på. Herunder bør det indføres som mulighed at blive kontrolleret på baggrund af en plejeplan, i de tilfælde der foreligger en sådan.

Det er positivt, at tilskudssatsen på arealer uden direkte støtte er hævet fra 2000 kr./ha til 2600 kr./ha. Disse arealer rummer typisk de største naturværdier, men det er samtidig her det er vanskeligst at få økonomien i naturplejen til at hænge sammen, fordi der ikke kan opnås direkte støtte. Der vil fortsat være mange arealer, hvor det vil være vanskelig at få økonomien til at hænge sammen når der udføres naturpleje. Det skyldes f.eks. at arealerne er små, fragmenterede og svært tilgængelige.

Endelig meget vigtigt at gentegninger prioriteres højt – også selvom HNV-scoren ikke er over 5. Hvis arealer har været plejet med afgræsning i gennem en længere årrække, og der fra

landmandens side er et ønske om at fortsætte den ekstensive drift, er det ekstremt vigtigt at der fortsat er mulighed for og sikkerhed for at kunne opretholde sit plejetilskud. Dels for at understøtte landmandens incitament og lyst til at fortsætte med at udføre naturpleje, dels fordi arealer der gennem en længere årrække har været drevet ekstensivt med afgræsning alt andet lige har et stort naturpotentiale – også selvom de ikke score højt på HNV.

Art. 30: Økologisk arealtilskud (side 175)

Landbrug & Fødevarer vurderer, at ordningen har meget stor betydning både i forhold til at fastholde eksisterende økologiske arealer samt opnå yderligere omlægning. I forbindelse med omlægning er det væsentligt, at der fastholdes et fast arealbaseret omlægningstilskud eller et omlægningstillæg, som kan indgå som sikker indtægt i forbindelse med omlægningskalkuler. Der er derfor væsentligt, at der budgetmæssigt tages højde for, at der også efter 2014 skal være afsat et beløb til dækning af et arealbaseret omlægningstilskud.

Endvidere påpeges helt overordnet, at ordningen med fordel kunne udvides til også at omfatte ikke økologiske bedrifter (dvs. en ordning under art. 29), der overholder samme krav - bortset fra kravet om økologisk autorisation. Ordningen kan indrettes, så økologiske bedrifter prioriteres før andre bedrifter, såfremt der ikke er midler til alle ansøgere under ordningen. For ikke økologiske bedrifter kan det endvidere kræves, at hele bedriftens areal skal indgå i ordningen, for at man kan opnå tilskud.

Vedrørende tillægget for yderligere N-reduktion vurderes dette at være et helt centralt tiltag i forhold til at understøtte regeringens mål om at fordoble det økologiske areal i 2020. Ikke mindst de næste par år forventes at der kommer pres på opretholdelsen af det økologiske areal, på grund af længere bindingsperioder, strukturelle tilpasninger i erhvervet mv. Derfor vil en tilskudsordning, der målrettet kan afhjælpe en del af de økonomiske udfordringer for økologer i husdyrtynde områder være yderst relevant ikke mindst i 2015, hvor der forventes at være ekstra stort opmærksomhed på at genoverveje økologitilsagnet på en række bedrifter. Landbrug & Fødevarer vil derfor på det kraftigste opfordre til, at der netop for dette tiltag gives mulighed for at oprette en selvstændig ordning under artikel 29, såfremt der skulle opstå forhindringer i forbindelse med at lave det som et tillæg under økologitilskudsordningen,

S. 176, Typer af aktion eller indsats

Tilsagnsperiode: For arealer der fragår bedriften, skal bindingsperioden på 5 år kunne frafaldes uden krav om tilbagebetaling – dvs. ved salg, ophør af bortforpagtning samt ophør af tilforpagtning. Det vil være afgørende i forbindelse af genindførsel af 5 års tilsagnsperiode, at denne fleksibilitet opnås, da der ellers vil være risiko for øget tilbagelægning af eksisterende økologiske arealer samt begrænset interesse for omlægning af nye arealer. Samtidig bør det være muligt at lave 1-årige gentegninger.

S. 177, Støtteberettigede omkostninger

Opgørelsesmetoder kvælstofforbrug: Det vil være ønskeligt, at landmanden fortsat selv kan vælge mellem kg total N/ha eller en procentsats af kvælstofvoten. Men hvis der fremover kun kan anvendes en opgørelsesmetode, vurderes det mest hensigtsmæssigt at bruge kg total N/ha, da det giver den bedste løsning for flest økologer under de nugældende kriterier for kvælstofregulering generelt i landbruget. Dog skal man være opmærksom på, at mange økologiske kvægbedrifter vil foretrække at overholde en procentsats af kvælstofvoten. Et loft på 140 kg N pr. ha giver desuden ikke mening for væksthusearealer, hvorfor der bør laves en undtagelse for disse arealer.

Omlægningstillæg: Det er helt centralt, at der fortsat ydes et ekstra fast tilskud til arealer under omlægning, da der ikke kan opnås økologiske priser på salgsvare og der er øget produktionsrisiko i opstartsfasen. Såfremt det kan føre til en administrativ lettelse for både landmænd og myndigheder, forekommer det som en god løsning at ændre den nuværende ordning for omlægningstilskud til et omlægningstillæg i selve økologitilskudsordningen, så der kun skal søges under en ordning. Man bør dog være opmærksom på, at det tidligere har været muligt at kombinere omlægningstilskud med plejegræsordninger.

Frugt og Bærtillæg: Meget relevant tillæg. Tillægget bør målrettes busk- og træfrugt som ikke indgår i omdrift, men er stationært på samme areal i en længere årrække. Det giver ekstra store dyrkningsmæssige udfordringer og dermed ekstra kompensationsbehov. Tilskuddet bør endvidere indrettes, så der kan gradueres mellem arealer med højt antal træer og buske pr. ha i forhold til arealer med lavere plantetal eller blandingskulturer. Herved tilgodeses både intensive og mere ekstensive økologiske frugtplantager, således at der gives størst tilskud, der hvor der er investeret i flest træer og buske. Desuden kan det overvejes ligeledes at indføre et særligt tillæg til væksthushproduktion.

Tillæg til yderligere N-reduktion: Meget relevant tiltag, som kan fremme øget omlægning samt fastholde økologisk produktion i husdyrtynde områder, hvor man ellers vil blive underkompenseret i forhold til det lave kvælstofniveau man i praksis er underlagt.

S. 178. Støttebetingelser:

At bedriften er autoriseret til økologisk drift: Det bør overvejes at oprette ordningen under artikel 29 i stedet og åbne den op for hele ikke-økologiske bedrifter, der overholder tilsvarende krav.

Forslaget om at sætte arealkravet til 5 ha er særdeles uheldigt. Vi erfarer dog, at kravet sættes ned på niveau med det nuværende krav, hvilket vi bakker op om.

Art. 31 Betalinger for obligatoriske randzoner (side 184)

Ordningen vedrørende betaling for obligatoriske randzoner videreføres. Landbrug & Fødevarer er stærke modstandere af randzonenloven. Der er ikke fagligt belæg for at kræve randzoner langs alle vandløb og søer – mange steder vil randzonerne ikke have en nævneværdig effekt for så vidt angår tabet af N og P, og kravet står på ingen måde mål med omkostningerne. I stedet bør indsatsen målrettes de arealer, hvor randzoner har en dokumenteret effekt, og hvor der er et dokumenteret behov for en indsats i recipienten. Randzoner bør med andre ord kun indgå som et valgfrit virkemiddel på linje med f.eks. minivådområder og vådområder. Dette er i overensstemmelse med Natur & landbrugskommissionens anbefalinger. Landbrug & Fødevarer har foreslået, at ordningen under artikel 18 om tilskud til etablering af minivådområder bredes ud, så det fremadrettet er muligt at opnå tilskud til forundersøgelser og etablering af intelligente randzoner, hvis de er omkostningseffektive for så vidt angår N og P og/eller har mange afledte effekter for natur, klima og klimatilpasning.

Så længe lov om randzoner fastholdes uanset de åbenlyse problemer og uhensigtsmæssigheder, skal der selvfølgelig gives mulighed for udbetaling af kompensation for de rådighedsindskrænkninger, kravet om randzoner giver anledning til. Her skal det understreges, at de udmeldte støttesatser er for lave, og slet ikke afspejler de reelle tab randzonerne medfører. Videncentret for Landbrug har beregnet, at tabet i gennemsnit er på 2900-8700 kr./ha, afhængig af de konkrete forhold på den enkelte bedrift. Vi skal opfordre til, at støttesatserne ændres og hæves så de kommer til at stå mål med det faktiske tab.

Endvidere bør muligheden for engangserstatning tilbydes i ordningen. Det skal således gøres valgfrit, om man vil modtage en engangserstatning (mod varig ekstensivering), eller en årlig kompensation.

Art. 36: Samarbejde om bæredygtig produktion af biomasse til brug i fødevarer, energiproduktion og industriprocesser (side 201)

Det er positivt med en indsats for at fremme brugen af biomasse, der bør dog være et stærkere fokus på udvikling af sædskifter og dyrkningsteknologier inden for produktion af nye typer af biomasse på landbrugsarealet.

Der bør suppleres med en indsats, der kan hjælpe med at udbrede dyrkning af afgrøder til produktion af biomasse, vi foreslår derfor, at der etableres en tilskudsordning til arealer med nye flerårige afgrøder til biomasseproduktion, som samtidig bl.a. kan levere på miljø, klima og bioøkonomiområdet.

Art. 36 Samarbejdsprojekter for erhvervsudvikling (udviklingsprojekter) (side 204)

s. 204. Typer af operationer

Her bør tilføjes "metoder, så formuleringen bliver:

Der gives tilskud til udvikling af nye produkter, processer, **metoder**, praksisser og teknologier i jordbrugs-, fødevarer- og skovbrugssektoren.

s. 205. Tilskudsberettigede omkostninger

De tilskudsberettigede omkostninger bør omfatte overhead for personaleudgifter. Dette vil være en væsentlig forbedring af ordningen, da det vil sikre den mest optimale opgavevaretagelse. Se i øvrigt vores kommentarer under art. 15 Erhvervsudvikling (informations- og demonstrationsprojekter).

Afsluttende kommentarer

Vores høringssvar på Landdistriktsprogrammet 2014-2020 afspejler den store interesse Landbrug & Fødevarer har i programmet, og nogle af vores kommentarer er yderst specifikke mens andre er af mere overordnet karakter.

Vi ser frem til et fortsat godt samarbejde med NaturErhvervstyrelsen om udmøntning af programmet, så det i videst mulige udstrækning rummer de rigtige indsatser, der kan hjælpe til at udvikle landbrugs- og fødevarersektoren til gavn for hele Danmark og ikke mindst sikre vækst og udvikling i landdistrikterne.

Med venlig hilsen

Karen Munch Mortensen
Erhvervspolitisk konsulent

Generel erhvervspolitik

D 3339 4661
M +45 4129 9228
E kmm@if.dk